تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۱۰/۱۰
تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/ ۹/ ۶

ساماندهی و تجدید حیات منظر فرهنگی روستای تاریخی سریزد*

ساشا ریاحی‌مقدم**

چکیده

روستای «سریزد»، از نظر موقعیت، نزدیک جاده باستانی یزد-کرمان واقع‌شده است. این روستای کوچک، حدود ۵۰۰ نفر جمعیت دارد که در فاصله ۲۰ کیلومتری جنوبی شهر یزد است. در مقاله پیش‌رو، تلاش برآن بوده تا چشم‌انداز فرهنگی-تاریخی روستا، به‌طور ویژه، مورد تأکید قرارگیرد. این موضوع، در ۳ بخش ارائه شده‌است؛ در مرحله اول، روند شکل‌گیری توسعه‌های تاریخی و ریخت‌شناسی بافت روستا و اهمیت منابع آبی، محیط طبیعی و ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی آن، مشخص شده‌است. در مرحله دوم نیز، ویژگی‌های گوناگون مرتبط با روستای سریزد همچون ارزش‌های معماری، فرهنگی، طبیعی، سنت‌های بومی و شیوهٔ زندگی در آن، بیان شده و در مرحله سوم، مبانی نظری، سیاست‌ها و اصول مداخله، مطرح شده‌است.

براین اساس، پیشنهادات پژوهش، بر ایجاد چهار محور اصلی با تأکید بر توان‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی، متمرکز شده‌است. درواقع، باور نگارنده در این مقاله، برآن بوده تا با حفاظت و بهبود ساختار و مورفولوژی بافت و ارزش‌های ناملموس موجود، حیات چشم‌انداز فرهنگی روستای سریزد، به‌بهترین شیوه، نگهداری و توان‌مندسازی شود. دستاوردهای مقاله نشان می‌دهد در حفاظت جامع بافت روستای سریزد، با تأکید بر قابلیت های فرهنگی، تاریخی و طبیعی آن می توان رونق را به بخش‌های مختلف بازگرداند و حیات اجتماعی و کالبدی آن را بهبود بخشید.

کلیدواژگان: بافت تاریخی، منظر فرهنگی، گردشگری روستایی، حفاظت، سریزد.

---

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامهٔ دوره کارشناسی ارشد با عنوان «مرمت و ساماندهی بافت تاریخی روستای سریزد» به‌راهنمایی آقای دکتر اکبر زرگر و مشاوره زنده‌یاد آقای دکتر محمد حسین وافی در دانشگاه هنر اصفهان است.

** کارشناس‌ارشد، رشتهٔ مرمت و احیای بناها و بافت‌های تاریخی، دانشگاه هنر اصفهان. sasha_riahi@yahoo.com

مقدمه

ساخت کارخانه‌های صنعتی، ماشینی‌شدن شهرها و از رونق‌افتادن کشاورزی ارگانیک و دامداری سنتی که از عوامل اصلی حیات روستاها به‌شمار می‌روند، سبب شده تا این نواحی، دچار رکود شدید شوند. این معضل، بیشتر موارد باعث مهاجرت و جابه‌جایی ساکنان این مناطق، به شهرهای دیگر شده‌است(کارگر، ۱۳۸۶: ۱۵۱). حال اگر این سکونت‌گاه‌ها، از ارزش‌های ویژه‌ای برخوردار باشند؛ گمان می‌رود با برنامه‌ریزی دقیق و پیشنهاد طرح‌های راهبردی مناسب، بتوان آنها را از برخی تهدیدهای موجود، رهایی بخشید. درغیر این صورت، پس از مدتی، این روستاها خالی از سکنه و مخروبه خواهندشد و برای همیشه، با تمام قابلیت‌های فرهنگی-تاریخی که بخشی از اصالت و هویت آنهاست، به‌فراموشی سپرده می‌شوند.

روستای سریزد، نزدیک شهر مهریز در استان یزد، بخشی از تاریخ کهن سرزمین ایران است. به‌سبب خشکسالی‌های اخیر و همچنین گسترش شهرک‌های صنعتی پیرامون آن، در آستانهٔ بروز تهدیداتی که در بالا گفته شد، قرارداشت. پایگاه پژوهشی میراث فرهنگی شهر تاریخی مهریز، پس از شناسایی این منطقه، سال ۱۳۸۴، ابتدا مطالعات پایه و مستندسازی کامل ساختار کالبدی روستای سریزد را مورد توجه خویش قرارداد که در این میان، قابلیت‌های پنهان این روستا نیز آشکارگشت. اساس برنامه‌های پیشنهادی برای تجدید حیات و نگهداری همه جانبهٔ روستای سریزد، تمرکز بر ساختار کالبدی و معماری، تاریخ منطقه، فرهنگ و نحوه زندگی ساکنان و طبیعت چشم‌گیر تمامی آن، به‌صورت یک مجموعه است.

روش تحقیق

روش تحقیق در مقاله پیش‌رو، از گونه توصیفی-تحلیلی است. اطلاعات پایه، براساس مطالعات کتابخانه‌ای و پژوهش‌های میدانی، گردآوری شده‌است. باتوجه به کمبود اطلاعات، تنها منابع موجود مورد استفاده، اسناد تاریخی و شواهد بقایای کالبد معماری روستا بود. بنا براین، همگام با پژوهش‌های میدانی، در مطالعات کتابخانه‌ای تمامی اسناد و کتاب‌های تاریخی موجود در کتابخانهٔ ملی ایران و کتابخانه وزیری یزد، تهیه و از موضوعات مرتبط، یادداشت‌برداری شد.

پژوهش و مطالعات بنیادی

مطالعات تاریخی و دوره‌شناسی منطقه

محدودهٔ مورد مطالعه را می توان یکی از کهن‌ترین استقرارهای موجود در منطقه کویر مرکزی ایران دانست. سنگ‌نگاره‌های گستردهٔ کوه «ارنان»، دوران پیش از تاریخ، سکونت‌گاه پیش از دوران اشکانی «غربالبیز»، بقایای یک دخمهٔ کهنه در «پلنگ کوه»، مربوط به زرتشتیان در سده‌های پس از اسلام(مسرت، ۱۳۷۴: ۴۸و ۹۹۶) و همچنین نشانه‌های سکونت در روزگاران کهن به‌ویژه دوران پیش از اسلام در محدوده شهر باستانی «فرافر»، همگی اسناد موجودی است که بر سابقه دیرینه استقرار و زندگی در منطقه سریزد، تأکید دارد. سریزد، از دهات قصبه «مهریجرد»(افشار،۱۳۴۰: ۲۲) از روستاهای بزرگ شهر یزد است که در سمت شمال شرقی جاده یزد-کرمان، قرارگرفته‌است(افشار، ۱۳۵۴: ۲۱۱).

در متون تاریخی و اسناد معتبر موجود، کمتر نام سریزد دیده‌می‌شود. بیشتر متون، به شهر باستانی فرافر که در محدودهٔ امروزی روستای سریزد قرارداشته، اشاره می‌کنند. در محل یادشده، سه سکونت‌گاه کهن به‌نام‌های «فرافر»، «فهرج» و «خویدک»، وجودداشته که ساکنان آن در جنگ با سپاه اسلام، متحد می‌شوند و از دین خود، بازنمی‌گردند(مستوفی بافقی، ۱۳۸۵: ۷۰۷). «از این سه، فهرج و خویدک هنوز باقی است اما اثری از فرافر باقی نمانده‌است.» (آیتی،۱۳۱۷:۱۴). مکان جغرافیای تاریخی فرافر که در متون قدیمی آمده‌است، اکنون شامل دو روستای سریزد و هرفته است. ایرج افشار اعتقاددارد که در «تاریخ جعفری»، نخستین کتاب تاریخ یزد، نامی از فرافر برده‌نشده و در بخشی از کتاب که دربارهٔ آبادی‌های منطقه سخن‌رانده شده، نام «هرافت» به‌چشم می‌خورد که قطعاً همین هرفته امروزی است(تصویر ۱).

از طرفی، کتاب «تاریخ جدید یزد»، پس از تاریخ جعفری نگارش یافته و اساس مطالبش، همان گفته‌های اثر جعفری است. ازین‌رو، حدس برین است که مؤلف تاریخ جدید یا نساخ بعدی آن، لفظ هرافته را به‌اشتباه فرافتر خوانده و در نسخه نقل‌کرده و این نام به کتاب‌های دیگر هم راه‌یافته و چاپ شده‌است(کاتب ،۱۳۷۵: ۱۴). به‌نظر می‌زسد، این دو سکونت‌گاه، بقایای همان شهر باستانی فرافر باشند که بعد از جنگ با سپاه اسلام و بروز خشکسالی و متروکه شدن، به‌شکل امروزی درآمده‌اند. در روستای سریزد، بقایای بنایی دیده‌می‌شود که میان مردم با نام سردر شهر فرافر یا دروازه شهر یزد، شناخته‌می‌شود.

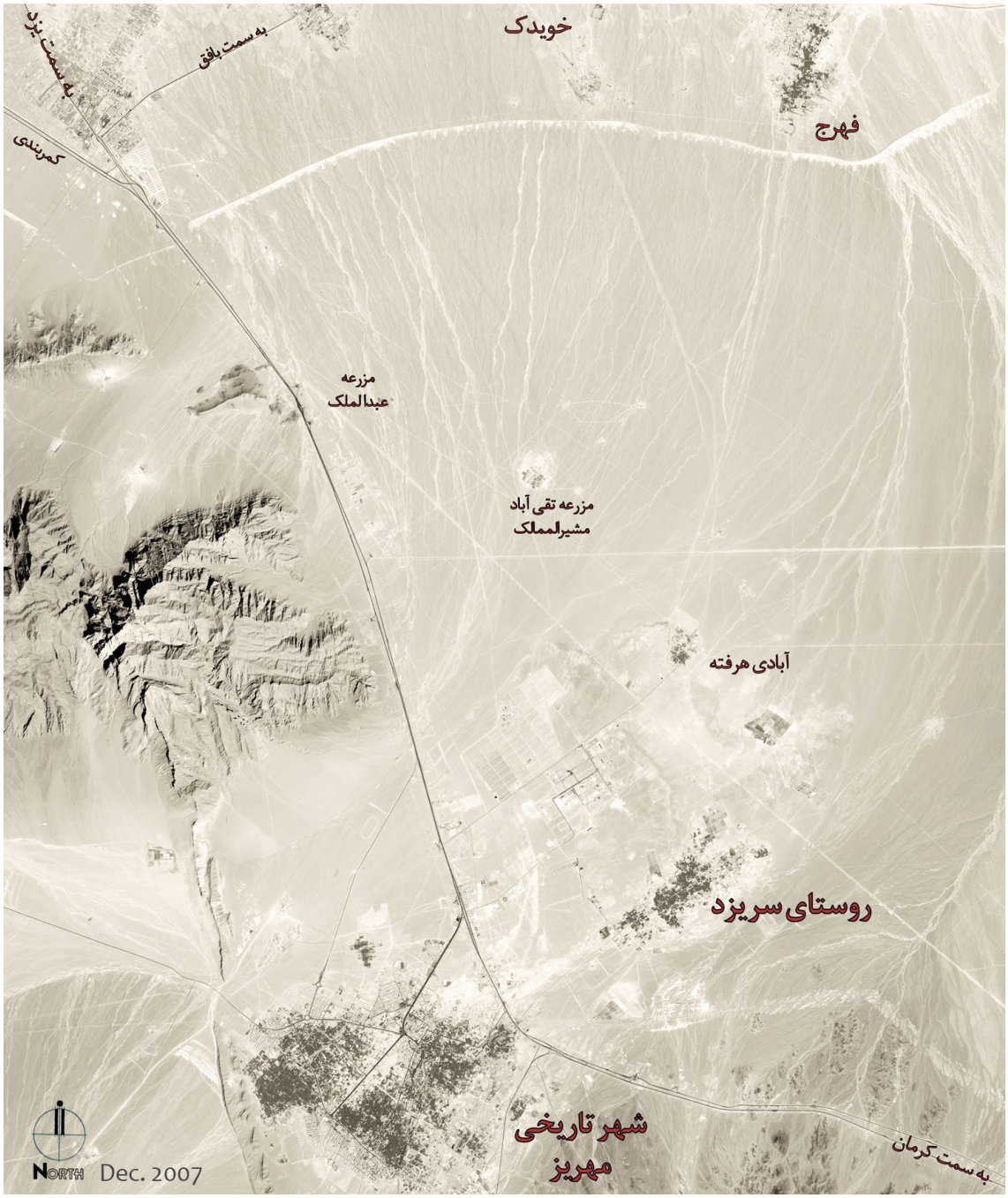

تصویر ۱. عکس ماهواره‌ای منطقه تاریخی سریزد و موقعیت آن نسبت به شهر مهریز و روستاهای پیرامون
(مأخذ: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح ارتش، Dec. 2007)

آنها، براین باورند که فرافر، شهری است که نخستین ساکنان منطقهٔ یزد، در آن سکونت داشته‌اند.

در دوره‌شناسی معماری این سکونت‌گاه، جدای از قلعهٔ سریزد که شواهد ناچیزی از دوران ساسانی در آن به‌چشم می‌خورد، قدیمی‌ترین آثار معماری مربوط به دوران حکومت آل‌مظفر در منطقه یزد و کرمان است(ریاحی مقدم، ۱۳۸۵: ۶۶). بااین‌همه، با پیمایش‌های میدانی و بررسی سفال‌های موجود در محوطه بین سریزد و هرفته، می‌توان دوران رونق و شکوفایی منطقه بالا را در سه دوره؛ ساسانی تا قرون نخست اسلامی، دوران آل‌مظفر و دوره صفوی بیان‌کرد(همان: ۷۳-۷۱). بااینکه، مطالعهٔ پیشینهٔ تاریخی روستای سریزد، به‌سبب کمبود اسناد و مدارک معتبر و مستند، بسیار دشوار است لیکن، درصورت کاوش‌های باستان‌شناختی در منطقه فرافر، بی‌شک، امکان

ارایهٔ نظرات محکم‌تری فراهم‌خواهدشد.

نظام شکل‌گیری، ساختار و تحولات کالبدی و اجتماعی سریزد

باتوجه به تغییر در الگوهای زیستی و طبیعی منطقه سریزد، نرخ رشد جمعیت روستا طی پنجاه سال اخیر، رو به کاهش بوده‌است. جمعیت روستای سریزد از حدود هزار نفر در سال(۱۳۴۵)، به سیصدوپنجاه نفر در سال (۱۳۸۵) رسیده‌است(ریاحی مقدم، ۱۳۸۷: ۷۸). تعلق خاطر به سرزمین مادری، مسکن ارزان و اشتغال، از مهم‌ترین دلایل سکونت دائمی مردم روستا است. از کل واحدهای مسکونی موجود در بافت روستای سریزد، ۳۷ درصد خالی از سکنه، ۳۶ درصد به‌صورت اسکان موقت و فصلی بیشتر در ایام محرم و نوروز و تنها ۲۷ درصد، سکونت همیشگی و دائمی دارند. دگرگونی در نظام اقتصادی، تغییر الگوهای زندگی و کمبود مشاغل مناسب و خدمات رفاهی از عمده‌ترین علل مهاجرت و جابه‌جایی مردم، از روستای سریزد به شهرهای بزرگ بوده‌است(همانجا). هستهٔ اولیه استقرار روستای سریزد، محلهٔ سفلی و بخش کوچکی از محلهٔ علیا است. محلهٔ پایین با استقرار در مجاورت راه باستانی و ایستگاه کاروانی، عناصر معماری باارزش بسیار زیادی دارد. محلهٔ بالا، دارای قدمت کمتری است. در این بخش از روستا، خانه‌های اربابی به‌وفور یافت می‌شود به‌گونه‌ای‌که گمان‌می‌رود محلهٔ خان‌نشین بوده‌است. درواقع، می توان گفت شکل‌گیری و استقرار محله‌ها افزون‌بر تأثیر از مسیر نهر، قنات‌ها و راه ارتباطی، براساس طبقه‌بندی اجتماعی نیز تفکیک شده‌اند(تصویر۲).

نگرش نظام‌مند و جامع به وضعیت کالبدی روستای سریزد، ایجاب‌می‌کند تا پدیده‌هایی که سبب شکل‌گیری و بقای آن شده، به‌شکلی همه‌جانبه جستجوشود(سرتیپی‌پور،۶:۱۳۸۸). بافت کالبدی روستای سریزد هم‌اکنون، با الگوی خطی در امتداد راه ارتباطی اصلی از جادهٔ سنتو قراردارد. ضمن‌اینکه، خانه‌هایی مسکونی پیرامون این مسیر شکل‌گرفته اند که بیشتر زمین‌های زراعی و باغ‌ها در اطراف آنها دیده‌می‌شوند. باوجود منابع آبی به‌نسبت کافی که در این محدوده وجود دارد، بافت روستای سریزد از سرسبزی و شادابی منحصربه‌فردی برخورداراست. واحدهای مسکونی، در دل کوچه‌باغ‌ها قرارگرفته و جوی آبی در میان گذرها جریان‌دارد.

منابع تأمین آب

طبق بررسی‌ها، اصلی‌ترین عامل شکل‌گیری و تحولات روستای سریزد همانند استقرارهای دیگر منابع آب است. منبع عمده تأمین آب این سکونت‌گاه، چشمه‌ای دائمی بنام «مَدوار» بوده که امروزه به‌صورت فصلی درآمده و آب آن به سریزد نمی‌آید. مدوار نام کوهی است در جنوب شهر مهریز که بخشی از آب چمشهٔ آن، به‌ویژه فصل بهار تا روستای سریزد، فهرج و حتی شهر یزد جریان داشته‌است(مستوفی بافقی، ۱۳۸۵: ۳۹-۳۸).

باتوجه‌به ارتفاع باغ‌ها، زمین‌های کشاورزی و خانه‌های پیرامون راه ارتباطی اصلی روستا که از جنوب به شمال، نسبت به کف معبر بالا حدود ۱ تا ۲ متر بالاتر است، همچنین، طبق گفته‌های متون تاریخی که عبور نهر چشمه مدوار را در امتداد این مسیر

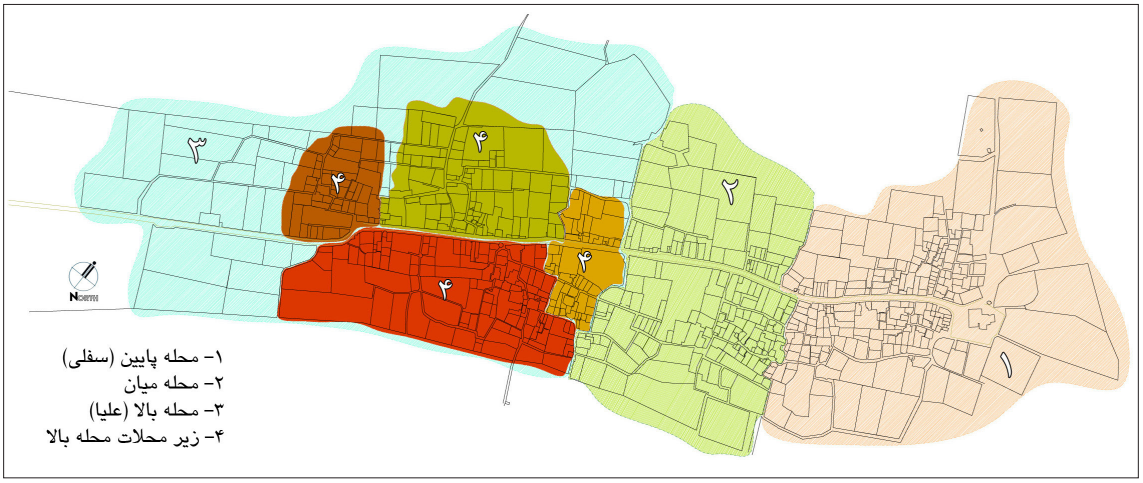

تصویر۲. موقعیت استقرار محلات در بافت روستای سریزد (مأخذ: نگارنده)

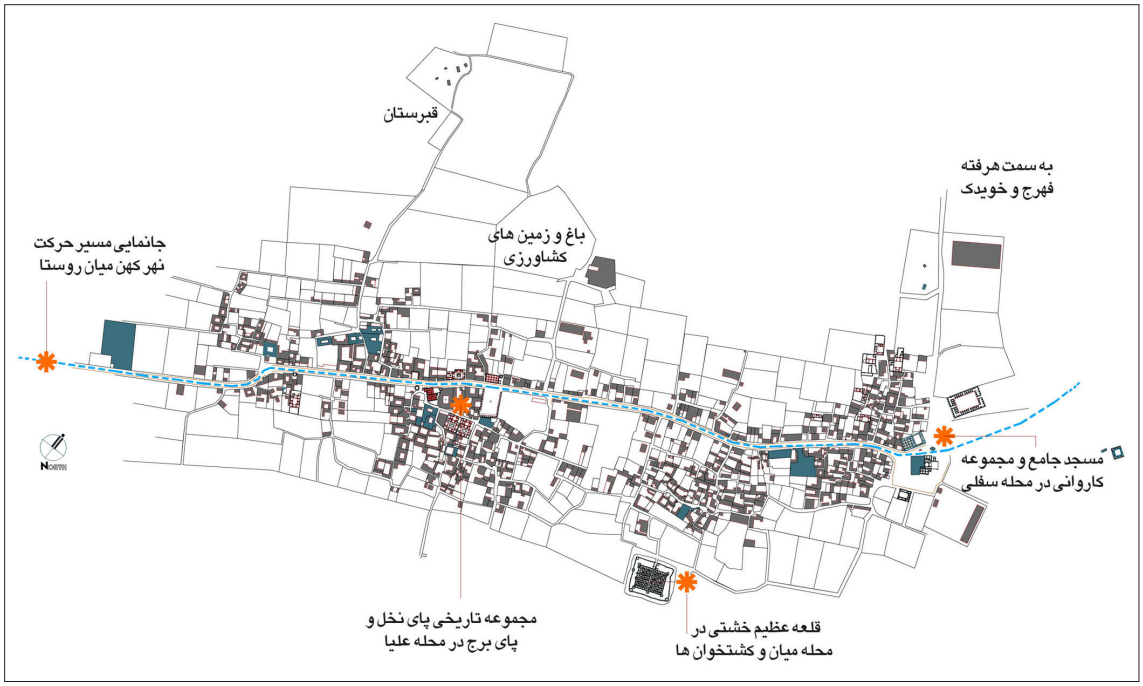

تصویر۳. مسیر حرکت نهر مدوار از میان محلات و باغ‌های روستای سریزد در گذشته (مأخذ: نگارنده)

بیان داشته‌اند؛ می‌توان وجود یک نهر روان را از میان روستای سریزد در روزگار کهن تصورکرد. با ازبین‌رفتن این نهر، قناتی به نام سریزد آب روستا را تاکنون تأمین‌کرده آن‌گونه‌که، دو رشته قنات دیگر نیز برای مصارف کشاورزی فعال است(تصویر۳).

راه‌های باستانی و ایستگاه کاروانی

ایستگاه کاروانی سریزد، اولین منزل‌گاه راه باستانی یزد به کرمان است(قلمسیاه، ۱۳۷۳: ۵۹). پس از مطالعات انجام‌شده در این‌باره، می‌توان گفت که کاروان‌ها پس از توقف در یزد، به فهرج می‌رسیدند و پس از عبور از روستای هرفته، در مجتمع کاروانی روستای سریزد اقامت‌می‌کردند(طرب‌نائینی، ۱۳۵۳: ۴۱۹). منزلگاه‌های بعدی، از سریزد تا کرمان به‌ترتیب عبارتند از: کاروانسرای زین‌الدین، کاروانسرای کرمانشاهان و کاروانسرای شمش که فاصلهٔ تقریبی هر منزل ۲۵ تا ۳۰ کیلومتر است.

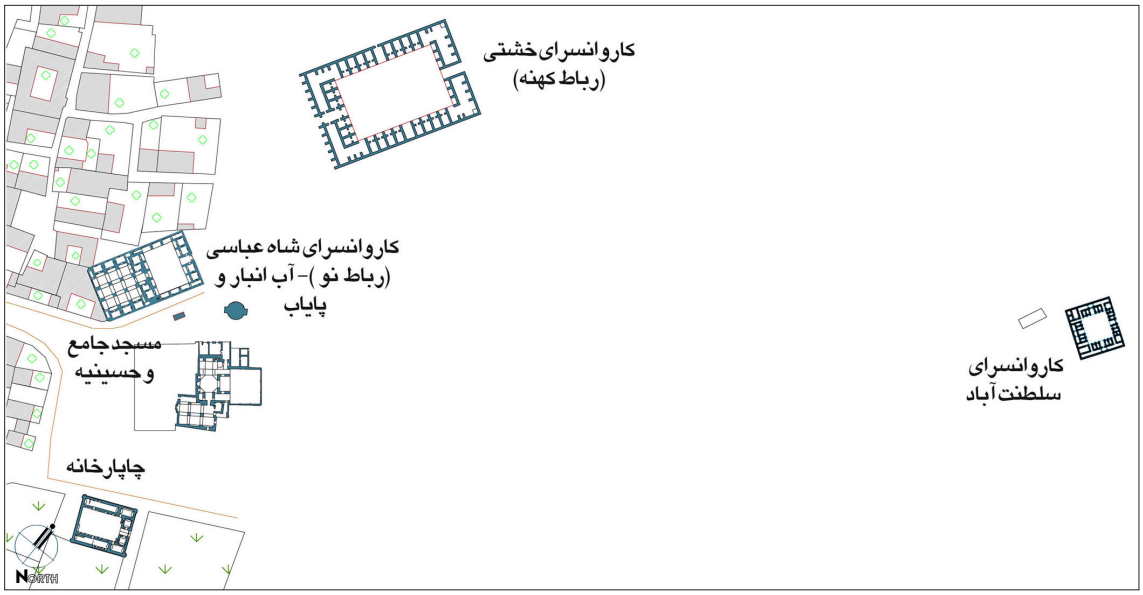

تصویر۴. موقعیت بناهای ایستگاه کاروانی روستای سریزد (مأخذ: نگارنده)

ایستگاه کاروانی سریزد، دو کاروانسرای بزرگ دارد؛ کاروانسرای کهنه و کاروانسرای نو و چاپارخانه‌ای که مربوط به دوران زندیه است(تصویر۴). رباط کهنه یا کاروانسرای خشتی، در کتاب «کاروانسراهای ایران» به‌اشتباه، زریزد نامیده‌شده و پیشینیهٔ آن مربوط به دوران قاجار دانسته‌شده‌است(کیانی و همکاران، ۱۳۷۳: ۱۷۵). درحالی‌که، باتوجه به مطالعات تطبیقی و همچنین سوندازهای صورت‌گرفته، می‌توان ادعاکرد که پیشینه و قدمت این کاروانسرا به دوران آل‌مظفر بازمی‌گردد و کاروانسرای دیگر مربوط به دوران صفویه و از کاروانسراهای شاه‌عباسی است. پس از گذشت زمان، از دوران قاجار، این مسیر حدود ۲ کیلومتر به‌سمت جنوب، تغییر جهت می‌دهد. در همین دوران، یک کاروانسرای به‌نسبت بزرگ با نام «علی‌آباد»، بر سر راه جدید به جای ایستگاه کاروانی سریزد ساخته‌می‌شود که امروزه این جاده به محور ارتباطی سنتو معروف‌است.

استحکامات دفاعی

مغول‌ها و مزدکیان، به این منطقه بارها حمله و غارت‌کرده‌اند(افشار، ۱۳۵۴: ۸۲۵). ازین‌رو، با توجه به مجاورت با شاهراه تجاری و استقرار در دشت، امنیت یکی از دغدغه‌های اصلی ساکنان آن بوده‌است. سامانهٔ تدافعی روستا، از طریق قلعهٔ موجود در نزدیکی محله‌ها صورت می‌گرفته‌است. به‌طوری‌که، در مواقع ضروری، ساکنان از هر محّه می‌توانستند به‌سرعت خود را به قلعه برسانند(زرگر،۱۳۸۴: ۱۵۵). این قلعه، سه حصار چینه‌ای دارد و خندقی عریض، میان حصار بیرونی و میانی آن قرارگرفته‌است. بقایای حصار اول، بیرون خندق قرارگرفته و بلندای باقی‌ماندهٔ آن در وضع موجود، حدود ۸۵ سانتی‌متر است. کنار حصار دوم یا میانی که بلندترین ارتفاع آن در وضع موجود به ۶ متر می‌رسد، فضاهایی برای انبار تجهیزات دفاعی و نگهداری چارپایان ایجادشده‌است. در قسمت زیرین دیوارهٔ شمالی این حصار، تنبوشه‌ای برای ورود آب درون آب‌انبار قلعه و یا ریختن آب درون خندق تعبیه شده‌است. حصار سوم یا حصار داخلی نیز چینه‌ای با پی سنگی است. این حصار، ۴ برج در چهار گوشهٔ خود و یک برج دیگر در حدفاصل آنها دارد. وسعت زیاد این قلعه که در سه اشکوب و به‌صورت متراکم ساخته شده، حکایت از رونق و جمعیت بالای روستا در گذشته دارد(تصویر۵). «قلعهٔ سریزد هرچند گستردگی و وسعت و تشکیلات ارگ بم را ندارد و با آن قابل قیاس نیست اما جمع‌وجور بودن و ترتیب این قلعه آن را در نوع خود منحصربه‌فرد کرده‌است.»(پازوکی، ۱۳۷۶: ۲۴۹).

توان‌سنجی و تحلیل ارزش‌های منطقه سریزد

معماری و یادمان‌های تاریخی

بافت کالبدی روستای سریزد باتوجه به قدمت و سابقه کهن آن، از ارزش‌های بسیار ارجمندی از نظر تاریخی و معماری برخوردار است. وجود قلعهٔ تاریخی روستا که بنای اولیه آن را به دوران ساسانی نسبت‌می‌دهند و همچنین قرارگیری مجموعهٔ کاروانی و گونه‌های فراوان و متفاوت معماری اصیل مسکونی، بر جاذبهٔ تاریخی این روستا افزوده‌است. شکل ارگانیک بافت و قرارگیری ابنیه و مجموعه‌های باارزش میراثی میان کوچه‌باغ‌ها و همچنین وجود مستحدثات مرتبط با منابع آبی همچون قنات‌های روگذر و زیرگذر، آب‌انبارها، پایاب و چاه‌خانه‌ها در آن، از یک سو و حفظ اصالت و هویت الگوهای معماری در منظر بصری و کوچه‌باغ‌های تاریخی از سوی دیگر، می‌تواند در راستای توسعهٔ پایدار و گردشگری منطقه، امکانات و پتانسیل‌های فراوانی را فراهم‌سازد.

تصویر۵. دروازه، خندق، حصار و برج‌های قلعه سریزد(مأخذ: ریاحی‌مقدم،۱۳۸۷)

تصویر۶. منظر طبیعی و تاریخی محلات و باغ‌های سریزد(مأخذ: خبره دست، ۱۳۸۵: کمیته ورزش‌های هوایی یزد)

منظر محیطی و طبیعی

روستای تاریخی سریزد، میان کویر قرارگرفته‌است. سکوت و آرامش، آسمان پرستاره در شب و سایر مناظر و چشم‌اندازهای بدیع این منطقه را می‌توان گوشه‌ای از جذابیت و زیبایی آن دانست. قرارگیری مجموعه‌های تاریخی، راه‌های باستانی و باقی‌مانده واحدهای مسکونی کهن در بیابان‌های پیرامون روستای سریزد، جذابیت این منطقه را افزایش داده‌است. وجود منابع آبی کافی در این محدوده، باعث به‌وجودآمدن باغ‌های فراوان و زمین‌های کشاورزی گسترده در آن شده‌است. همچنین، محله‌های کوچه‌باغی و مزرعه‌های موجود با اقلیم گرم و خشک کویری حاکم، سبب‌شده تا تعامل شگفت‌انگیزی میان آنها ایجادشود که می‌تواند در جذب گردشگران بسیار مؤثر باشد. گذر از لطافت و خُنکی کوچه‌باغ‌های روستای سریزد، در روزهای گرم تابستان، شوق هر انسانی را چندین برابر می‌کند. در فصل‌های مختلف، این باغ‌ها از محصولات گوناگونی همچون انار، پسته، انگور، انجیر، توت درختی و... برخوردار هستند.

دید و چشم‌انداز طبیعی مناسب به ارتفاعات شیرکوه و کوه‌های اطراف از درون بافت تاریخی، همچنین تعامل باغ‌های سرسبز و خرم با کویر و بیابان‌های پیرامون آنها، از نقاط قوت محیطی و طبیعی بافت روستای سریزد است(تصویر۶).

آیین و فرهنگ بومی

ساکنان روستای سریزد از تاریخ و فرهنگی بسیار غنی برخوردارند. این فرهنگ، به‌صورت‌های گوناگون در تمام وجوه زندگی و نحوهٔ معیشت آنها جاری بوده‌است. حفظ و پایبندی مردم این سکونت‌گاه روستایی به سنت‌ها و ارزش‌های رایج محلی، سادگی، بی‌پیرایه‌بودن، روحیهٔ قناعت‌پیشگی و مهمان‌نوازی ویژگی آشکار مردم این روستا است. تنورهای پخت نان و دستگاه‌های شَعربافی را در گوشهٔ ایوان و میان‌سرای هر خانه‌ای می‌توان‌یافت. همچنین، اجرای مراسم دههٔ محرم به‌ویژه روز عاشورا، یکی از جاذبه‌های فرهنگی- مذهبی روستای سریزد است. مراسم نخل‌گردانی، روز عاشورای حسینی، یکی از باشکوه‌ترین آیین‌های موجود در روستا است. ضمن اینکه، ساکنان بومی روستا به‌صورت دسته‌جمعی در میدان‌های محلی و مساجد آن در ایام خاص، مراسم دینی و فرهنگی را برگزارمی‌کنند.

مبانی نظری و اصول فکری

باتوجه به پیشینهٔ تاریخی محله‌های این سکونت‌گاه و همچنین توان‌های بالقوه موجود، دیدگاه‌های متفاوتی از نظر می‌گذرد که تصمیم‌گیری و وحدت فکری در زمینهٔ برنامه مداخله‌های پیشنهادی را دشوارمی‌کند. در زمینه

توسعه روستایی، رویکردها و راهبردهای مختلفی نظیر رویکردهای اقتصادی، اجتماعی، کالبدی، فضایی و جامع مطرح است. راهبرد توسعهٔ روستایی همه‌جانبه یا یکپارچه روستایی و راهبرد توسعهٔ پایدار از جمله راهبردهایی هستند که رویکردی جامع نسبت به برنامه‌ریزی توسعه روستایی دارند(رضوانی، ۹۲:۱۳۸۳).

همواره، تلاش براین است باتوجه به انواع روش‌های مداخله و ایده‌های متفاوت در بافت‌های تاریخی شهری و روستایی، بهترین و متناسب‌ترین شیوهٔ مداخله در روستای سریزد به‌کارگرفته‌شود. به‌طورکلی، می‌توان برنامه پیشنهادی حفاظت از این میراث کهن را تلفیقی از روش‌های مداخلهٔ حفاظت جامع و موضعی و بهداشتی بیان‌کرد. در این‌صورت، رویکرد مداخله و مرمت، فرانوگرایانه با تأکید بر تجلی فرهنگ و ارتقای رفاه ساکنان خواهد بود. محور اصلی این شیوهٔ مداخله، حفظ تاروپود بافت کهن در کنار دگرگونی‌های کالبدی و فضایی محله‌ها است(حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۱: ۱۷۳).

نظام برنامه‌ریزی در توسعه کالبدی و گردشگری روستایی، بر پایه توزیع متعادل اهداف و فعالیت‌ها با ساماندهی فضایی مناسب در سطح بافت روستا، استواراست(Hall,:232, 2010). رویکرد این نظام، بر مشارکت مردمی و توسعه پایدار باتوجه به شاخص‌هایی چون پایداری، انعطاف‌پذیری و مشارکتی بودن تأکیددارد(Ennis, 2005:495).

براین اساس، اهداف مورد نظر در راستای ترویج اشتغال و بهبود کیفیت عمومی زندگی (Fleisher, 2005:495) و بالابردن سطح رفاه اقتصادی ساکنان منطقه سریزد پیش‌می‌رود. در ارایه برنامه‌های پیشنهادی، اقدامات تنها درجهت حفظ و باززنده‌سازی کالبد و معماری نیست بلکه، به تقویت و تعادل‌بخشی آن در همهٔ ابعاد تاریخی، فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و طبیعی روستا نیز می‌پردازد. همچنین، مشارکت مردم و ساکنان روستا و جلوگیری از کوچ آنها از محدوده تاریخی، از اصلی‌ترین اصول مداخلهٔ آن است(Cartner, 1996:198). اصل دیگر، براین پایه استوار است که کم‌ترین مداخله‌ها در روستا واردشود چراکه، حفاظت و بهبود بر بازسازی و نوسازی برتری دارد. ضمن‌اینکه، در برنامه‌های پیشنهادی این مقاله، به ایجاد و توسعهٔ گردشگری روستایی نگاه ویژه‌ای خواهدشد. براین اساس، اصول و سیاست‌های پیشنهادی مداخله در بافت روستای سریزد به‌صورت زیر بیان‌می‌گردد.

- ارایه راهبرد و سیاست‌های مناسب برای ارتقای وضعیت سکونت، اشتغال و کیفیت دسترسی.

- ساماندهی محیطی بافت روستای سریزد با حفظ اصالت کالبدی بناها و بهبود وضعیت عملکردی آنها. اصالت، یکی از عناصر اساسی اعتبار فرهنگی این مکان‌ها است که در حافظهٔ جمعی و سنت‌های ناملموس باقیمانده از گذشته آشکارا متجلی‌می‌شود(Icomos, 1999:Note 17).

- تجدید حیات و بالابردن سطح معیارهای زندگی امروزی با تأکید بر حفظ استخوان‌بندی تاریخی و وحدت اندام‌های معماری.

- پیروی از هندسهٔ حاکم و خطوط ارگانیک و بومی بافت روستای سریزد.

- ارزش‌نهادن به تمامی قابلیت‌های موجود در بافت روستای سریزد همچون ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و طبیعی، نه الزاماً، تاریخی و معماری.

- معاصرسازی و باززنده‌سازی فضاهای تاریخی برای ارتقای گردشگری با تأکید بر حفاظت ابنیهٔ باارزش روستای سریزد با تزریق محتوای جدید در کالبد قدیم.

- تشویق مالکان به حفظ و نگهداری بناهای ارزشمند، با ارایه تسهیلات و خدماتی چون معافیت‌های مالیاتی، وام‌های بدون بهرهٔ بلندمدت، حمایت فنی و تخصصی و تأمین نیروی انسانی. دولت، این اقدامات را به‌عنوان یکی از راهبردهای توسعه پایدار در نواحی روستایی انجام‌می‌دهد (پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶: ۱۸۹).

- بهبود، تجهیز مجدد و تقویت محورهای پیاده با دو عنصر آب‌مانند جوی و نهرهای قنات جاری میان گذرها، درختان و گیاهان موجود در باغ‌ها و مزارع پیرامون گذرها.

- ایجاد، رونق و حمایت از صنایع دستی و بومی روستا برای تقویت ارزش‌های محلی و سنتی.

برنامه‌های پیشنهادی

باتوجه به نتایج حاصل از مطالعات توان‌سنجی قابلیت‌های روستا و همچنین براساس مبانی فکری مداخله، چهار محدودهٔ اصلی برای مرمت و ساماندهی بافت تاریخی سریزد، پیشنهادمی‌گردد. درواقع، به‌طور خلاصه می‌توان‌گفت، محورهای بالا در راستای تقویت و ارتقای قابلیت‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی موجود، به‌گونه‌ای انتخاب شده‌اند که تمامی محله‌ها و بخش‌های بافت کالبدی را شامل‌شوند(جدول ۱).

جدول۱. اهداف و رویکرد حفاظت جامع در روستای سریزد(مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۸۷: ۱۲)

محور پیشنهادی	هدف اصلی مداخله	محدودهٔ مداخله	امکانات پیشنهادی
محور اول	بهسازی و ساماندهی مسیر سرتاسری روستا با تأکید بر تقویّت چشم انداز و نشانه‌های موجود در طول مسیر.	محور طولی روستا از مبداء ورودی تا بخش انتهایی آن.	سیمای بصری و منظر طبیعی و تاریخی، توقفگاه‌های متعدّد سواره و پیاده، و...
محور دوم	حفاظت و ساماندهی کهن ترین بخش روستا با تأکید بر تقویّت ارگانیک قابلیّت‌های معماری، طبیعی و تاریخی.	بنای دروازهٔ فرافر و مجموعهٔ کاروانی در محلهٔ پایین تا قلعهٔ تاریخی در محلهٔ میان.	موزهٔ فرهنگ و آداب روستایی، فرهنگسرای روستایی، بازاچهٔ سنتی، فضاهای خدماتی و تفریحی، بیابان گردی با شتر و...
محور سوم	مرمّت و ساماندهی مجموعه‌های تاریخی با تأکید بر تقویّت قابلیّت‌های فرهنگی، مذهبی و امکانات اقامتی و رفاهی و گردشگری.	بخش مرکزی روستا میان مجموعه های تاریخی پای برج تا پای نخل	فضاهای مذهبی، فضاهای غذاخوری و چای خوری، اقامتگاه های دائم و موقت و...
محور چهارم	بهبود شرایط و تقویّت کوچه باغ‌ها با تاکید بر دو عنصر طبیعی آب و گیاه	زمین‌های کشاورزی، کوچه باغ‌های محله بالا	چشم اندازهای طبیعی و طراوت و خنکی کوچه باغ‌ها با میوه‌های تازه در فصول گرم و سوزان سال و اقامت و زندگی موقت با کشاورزان

محور اول: مسیر ارتباطی کلی و اصلی روستای سریزد

دسترسی به بافت کالبدی سریزد، از طریق مسیری طولانی که از محور ارتباطی یزد-کرمان، منشعب‌می‌شود، امکان‌پذیر است. این محور از لحاظ ارتباطی، امکان دسترسی به تمامی محله‌ها و گذرهای فرعی را فراهم‌می‌کند که روی مسیر حرکت نهر کهن مدوار در گذشته، شکل گرفته‌است. پیرامون این مسیر، باغ‌ها و مزرعه‌های فراوانی قرارگرفته‌است که چشم‌انداز و منظرهٔ بسیار دلپذیری را برای رهگذران پدیدمی‌آورد.

شایان ذکر است که مسیر بالا در امتداد قنات‌ها ایجادشده و فضاهای سبز اطراف آن، ناشی از روگذرشدن قنات‌ها در طول برخی از بخش‌های آن است. علاوه‌بر موارد یادشده، باتوجه به شکل استقرار و الگوی خطی و فشرده محله‌ها، اطراف راه ارتباطی اصلی روستا که از مبداء ورودی تا انتهای محله‌ها کشیده‌شده، آثار و مجموعه‌های تاریخی و فرهنگی ارزشمندی به‌عنوان نشانه و محل گردآمدن در طول مسیر خودنمایی‌می‌کنند.

مداخلات و راهبردهای پیشنهادی در این محور، بیشتر به ساماندهی جداره‌های موجود معطوف‌می‌شود. باتوجه به طول زیاد این مسیر و اتصال آن به محورهای دیگر، ایجاد توقف‌گاه‌های مناسب نیز پیشنهادمی‌گردد. همچنین مرمت، احیاء و ساماندهی مجموعه‌های تاریخی و بناهای باارزش موجود در این مسیر به‌عنوان گره و نشانه‌های اصلی، مورد توجه قرارگرفته‌اند.

محور دوم: مسیر مجموعهٔ کاروانی تا قلعهٔ سریزد (با تأکید بر ارزش‌های تاریخی- معماری)

بنابر قرارگیری این محور در کهن‌ترین بخش و هستهٔ اولیه روستا و وجود بناهای ارزشمند و منحصربه‌فردی همچون قلعه، کاروانسرا، چاپارخانه، مسجدجامع، حسینیه، آب‌انبار و خانه‌های مسکونی، اقدامات حفاظتی و عملکردهای پیشنهادی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار هستند. همجواری بی‌فاصله با بیابان و الگوهای کهن‌زیستی و نحوهٔ زندگی و مرکزیت مسجدجامع در این محور، بر قابلیت‌های آن بیش از پیش افزوده‌است(رضوانی، ۱۳۷۴: ۱۰۵). برنامه‌ها و عملکردهای پیشنهادی در این محور، مداوم و فعال است و پاسخگوی نیازهای فرهنگی و رفاهی ساکنان و گردشگران آن است(تصویر۷).

در محور بالا، امکاناتی از قبیل فرهنگ‌سرای روستایی، نمایشگاه و محل عرضهٔ محصولات و ابتکارات بومی، موزهٔ فرهنگ و آداب روستایی، پارک و فضای بازی کودک، گارگاه خشت و آموزشی معماری سنتی، غذاخوری و چایخانه و شترسواری در بیابان و ... فراهم آورده‌شده و با ساماندهی محورهای سواره و پیاده، کنار امکانات بالا،

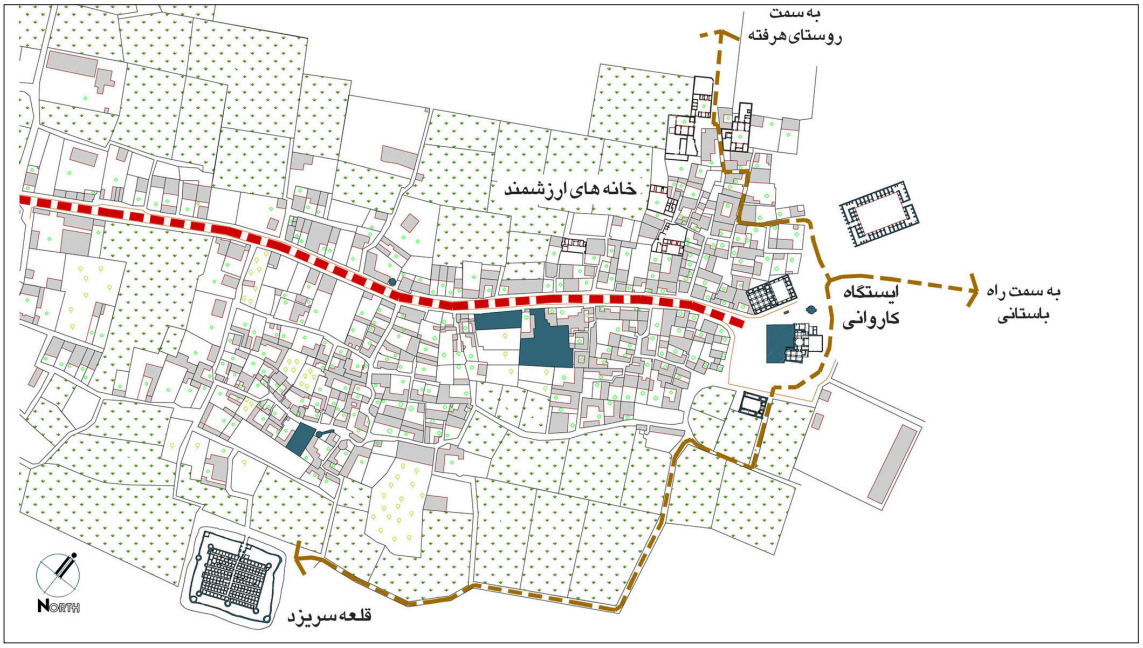

تصویر۷. موقعیت پیشنهادی برای محور تاریخی- معماری روستای سریزد(مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۸۷: ۱۳۰)

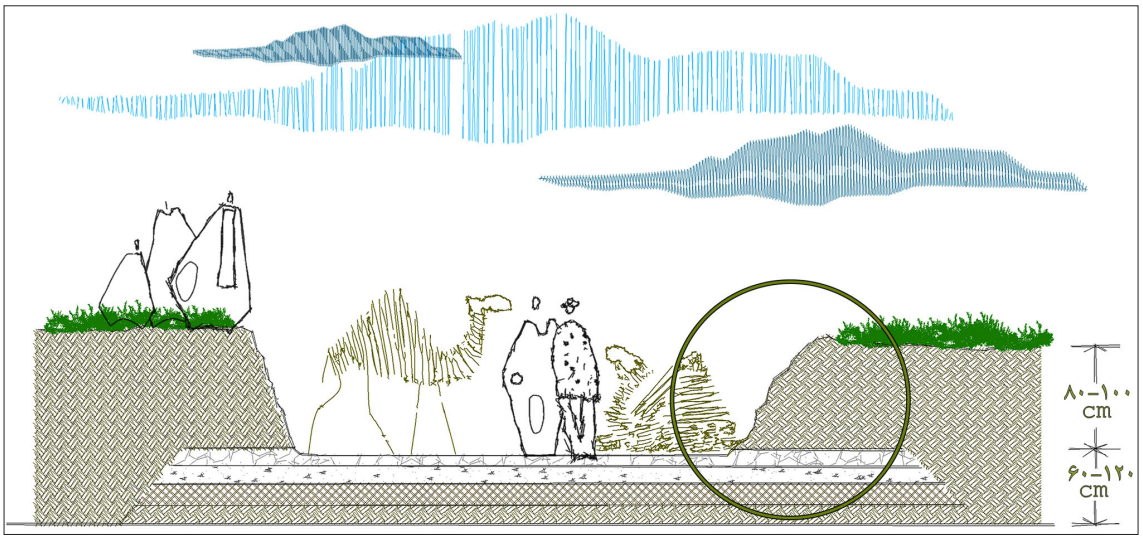

تصویر۸. نمونه‌ای از طرح پیشنهادی برای محور دوم، تاریخی-معماری (مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۷:۱۳۸۷)

فضاهای خدماتی و رفاهی همچون پارکینگ، توقف‌گاه و سرویس‌های بهداشتی نیز، پیشنهاد شده‌است. باتوجه به قرارگیری مسیر باستانی یزد-کرمان و ایستگاه کاروانی سریزد و وقایع تاریخی موجود در این محدوده، مسیری از ایستگاه کاروانی سریزد تا قلعهٔ روستای هرفته و به‌دنبال آن، بازدید از نخستین مسجد شناسایی‌شده ایران در روستای فهرج و بازگشت به منزلگاه کاروانی سریزد، پیشنهادمی‌گردد(تصویر۸).

محور سوم: مسیر مجموعهٔ‌های معماری تاریخی (با تأکید بر ارزش‌های اجتماعی -فرهنگی)

برای ایجاد و رونق گردشگری فرهنگی در راستای آشنایی جوامع با فرهنگ مناطق مختلف، باید چشم اندازهای فرهنگی و اجتماعی ساکنان آن مناطق، قابل درک باشند(Tribe, 1997:73). نوع زندگی، آداب و رسوم و آیین‌های بومی از نمادهای میراثی روستاها در زمینهٔ مناسبات اجتماعی است که مورد تأکید و توجه گردشگران است(پاپلی یزدی و سقایی، ۱۳۸۶: ۲۱۲). براین اساس، یکی از محورهای روستای سریزد در برنامهٔ پیشنهادی، بر ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی آن تأکیددارد. این محور پیشنهادی، از دو جنبه نسبت به محورهای دیگر از اهمّیت بیشتری برخوردار است؛ یکی خانه‌های تاریخی که از نظر کالبدی به‌نسبت، سالم و پایدار هستند و می توانند برای

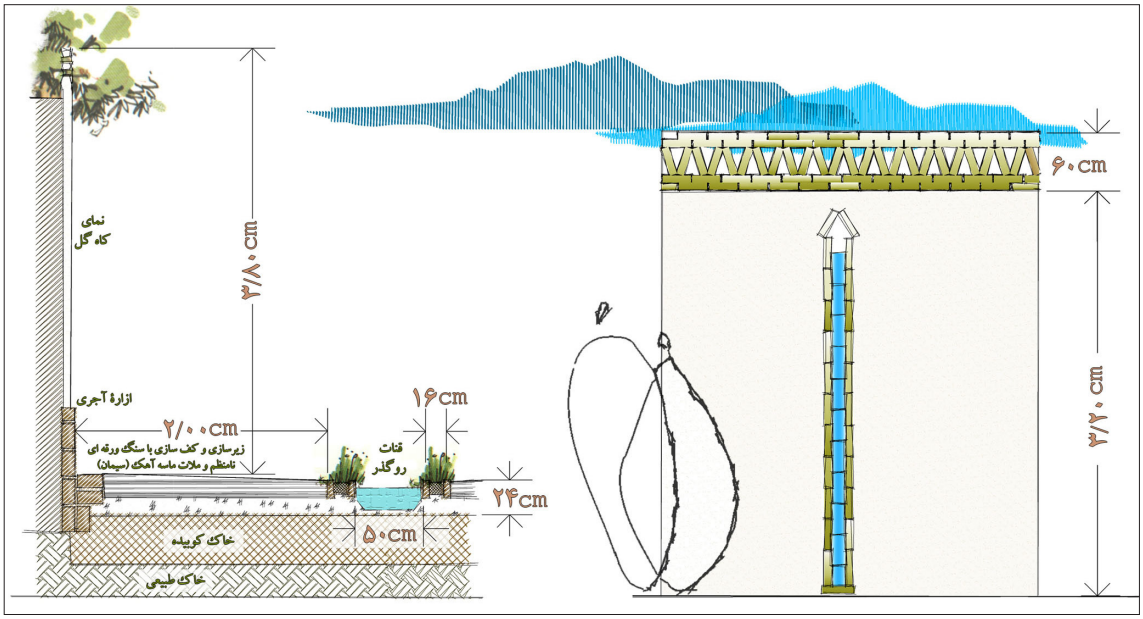

تصویر۹. نمونه‌ای از طرح پیشنهادی برای محور سوم، فرهنگی-اجتماعی(مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۸۷: ۱۴۶)

اسکان مسافران و گردشگران منطقه، استفاده‌شوند و دیگری مجموعه‌های باشکوه و پیوستهٔ تاریخی است که بناهایی همچون مسجد، حسینیه، بازارچه، حمام و آب‌انبار را در خود جای‌داده‌اند.

آیین فرهنگی و مراسم‌های مذهبی که در این محور به مناسبت‌های مختلف برگزارمی‌شود، بسیار قابل توجه است. درواقع، این محور پیشنهادی، بر نقش فرهنگی و مذهبی مجموعه‌های تاریخی تأکیددارد. محدودهٔ محور بالا، از نظر موقعیت جغرافیایی، به‌نوعی در مرکز و میان بافت محله‌های روستای سریزد قرارگرفته‌است. مجموعهٔ پای‌برج شامل بازارچه، برج آب‌انبار و مسجد است که به‌تازگی سازمان میراث فرهنگی آن را مرمت کرده‌است. همچنین، عناصر موجود در مجموعهٔ پای‌نخل نیز، از سوی روستائیان به‌خوبی حفاظت شده‌است. باتوجه به وجود خانه‌های تاریخی باارزش در این محدوده، این محور به‌گونه‌ای نقش مرکز رفاهی و اقامتی را در طرح ساماندهی روستا برعهده‌دارد. در این راستا، تعدادی از این فضاهای موجود به‌عنوان اقامت‌گاه مورد اقدامات جامع مرمتی، قرارخواهدگرفت. امکاناتی که در این محور پیشنهاد شده‌است، شامل واحدهای اقامتی دایم و موقت، مرکز اطلاع‌رسانی و سایت اینترنت، مجموعهٔ ورزشی و پارکینگ است. طرح پیشنهادی مرمت و ساماندهی گذر اتصال‌دهنده دو مجموعهٔ تاریخی بالا، باتوجه به اینکه با عواملی چون رنگ خاکی کاهگل در بدنه و جداره‌ها، سبزی درختان و گیاهان پیرامون و آب جوی قنات مزین شده و از دید و منظری منحصربه فرد برخوردار است، اهمیت ویژه‌ای دارد(تصویر۹).

محور چهارم: مسیرهای کوچه‌باغی و زمین‌های کشاورزی (با تأکید بر ارزش‌های طبیعی)

به‌طورکلی، می‌توان گردشگری روستایی را تجمیع فعالیت گردشگری در محیط روستا و پیرامون آن درنظرگرفت که در آن، فعالیت انسانی بیشتر در بخش کشاورزی است(Oppermunn,1996:83). باتوجه به اینکه، محور بالا در گذشته محله ارباب‌نشین بوده و به سبب وجود نهرهای قنات و باغ‌های فراوان، طراوت و سرسبزی خاصی داشته لیکن، اکنون بیشتر ساکنان آن کشاورزان هستند؛ محور چهارم با تأکید بر تقویت قابلیت‌های طبیعی و منظر روستایی است.

تعدادی خانهٔ مسکونی باارزش نیز، در این محور قراردارد که به‌دلیل تداوم جریان زندگی در آنها، می‌توان هم از نظر موزه‌ای آنها را بازدیدکرد و هم، گردشگران خارجی چند روزی را درکنار خانوادهٔ کشاورزان و باغ‌داران سپری‌کنند و از نزدیک، با نحوهٔ کار و زندگی آنها آشناشوند(تصویر۱۰).

روستای سریزد به‌دلیل مهمان‌نوازی، در منطقه، به روستای دوستی شهرت دارد. همچنین، این امکان نیز فراهم است که گردشگران در خانه‌های ساده روستایی اقامت داشته‌باشند و از امکانات و غذاهای محلی استفاده‌کنند(قادری،۱۳۸۳: ۲۴). محدودهٔ مذکور، به‌دلیل داشتن باغ‌های فراوان میوه، زمین‌های گستردهٔ زراعی و گذر قنات‌ها از میان مسیر کوچه‌باغ‌های سرسبز و باطراوت، دربرابر ساختار کالبدی

یکپارچه خشک و بیابان‌های پیرامون روستای سریزد، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این محور، از نظر گردشگریِ سبز یا گردشگریِ کشاورزی می‌تواند جاذبه‌های بسیاری را در کنار قابلیت‌های دیگر روستا، ایجادکند. یکی از طرح‌های پیشنهادی در اینِ محور، ایجاد مرکز و پژوهشکدهٔ منابع طبیعی روستایی در زمینهٔ باغداری و زراعت، بیابان‌زدایی و قنات در یکی از خانه‌های تاریخی است(تصویر ۱۱).

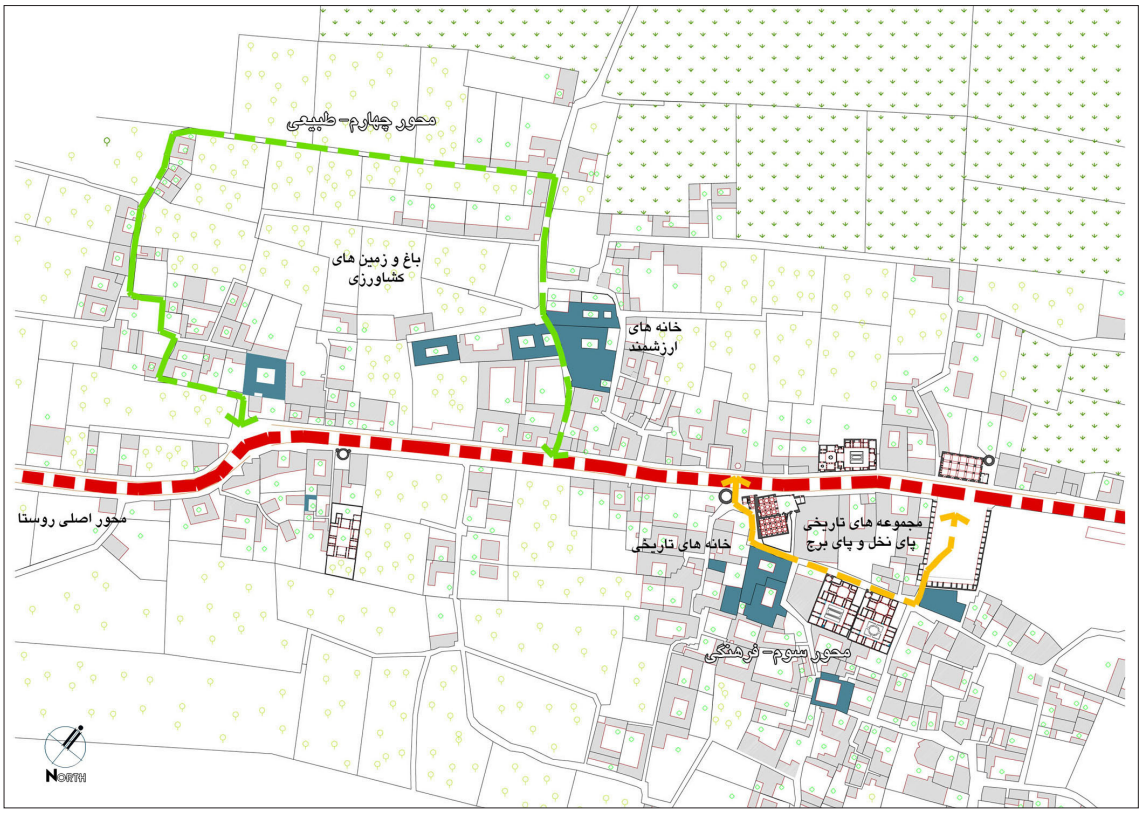

تصویر ۱۰. موقعیت پیشنهادی برای محور فرهنگی-اجتماعی و محور طبیعی روستای سریزد (مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۸۷، ۱۴۲ و ۱۴۷)

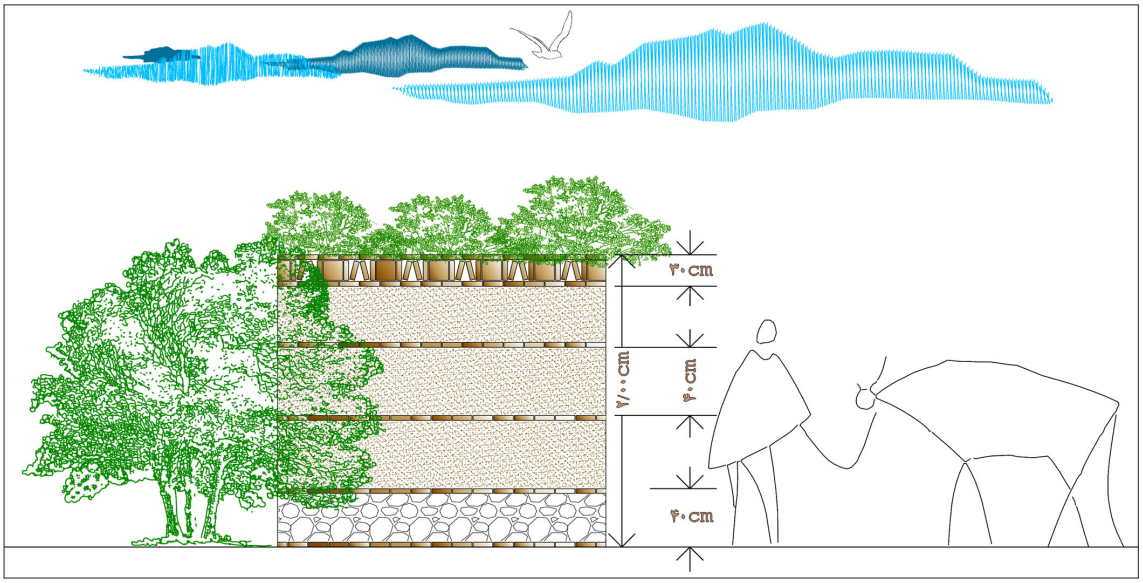

تصویر ۱۱. نمونه‌ای از طرح پیشنهادی برای محور چهارم، طبیعی(مأخذ: ریاحی‌مقدم، ۱۳۸۷: ۱۴۸)

نتیجه‌گیری

از زمان شناسایی اولیه و آغاز مطالعات روستا، از سال ۱۳۸۴ تاکنون، می‌توان‌گفت پیشرفت قابل توجهی درراستای رسیدن به اهداف و برنامه‌های موردنظر صورت‌گرفته‌است. مسئولین سازمان‌های دولتی مرتبط، به روستای سریزد توجه کردند و ساکنان آن نیز نسبت به وضعیت آینده سکونت‌گاه خویش، حساس شدند. درادامه، این روستا سال ۱۳۸۷، به‌عنوان یکی از مناطق نمونه گردشگری کشور ایران، معرفی و مصوب شد. براین اساس، اعتبارات مالی ویژه‌ای از سوی سازمان میراث فرهنگی برای آن درنظرگرفته‌شد. آن‌چنان‌که، سهم توریست و بازدیدکنندگان این روستا، از کل استان یزد که تا پیش از سال ۱۳۸۴ کمتر از ۵ درصد بود، سال ۱۳۹۰ به ۳۰ درصد افزایش‌یافت. همچنین، بخش خصوصی وارد سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف روستا شد آن‌گونه‌که، تعدادی از ساکنان روستا که از وضعیت مالی خوبی برخوردار بودند و به شهرهای بزرگ مهاجرت کرده‌بودند، برای سرمایه‌گذاری و کمک به روستا بازگشتند.

اکنون، بخشی از قلعه و مجموعهٔ کاروانی ازسوی بخش خصوصی و ساکنان روستا، براساس برنامه‌های حفاظت پیشنهادی، مرمت و باززنده‌سازی شده است. ضمن‌اینکه، احیای ارزش‌های فرهنگی و بومی منطقه، درحال انجام است. کاربری‌های خدماتی، تجاری و رفاهی افزایش‌یافته و رونق اقتصادی درحال بازگشت به روستا است. پژوهش‌های معماری و نظارت بر اقدامات حفاظتی نیز توسط ساکنان، سازمان میراث فرهنگی و کارشناسان دنبال‌می‌شود.

درحال‌حاضر، بیشتر مردم و گردشگران داخلی و خارجی که درحال عبور از بخش مرکزی ایران به سمت جنوب هستند، در این مکان زمانی را می‌گذرانند و از قابلیت‌های تاریخی، معماری، فرهنگی و طبیعی روستای سریزد بهره‌مند می‌شوند.

منابع

- آیتی، عبدالحسین(۱۳۱۷). **تاریخ یزد(آتشکده یزدان)**، تهران: بی‌نا.
- افشار، ایرج(۱۳۵۴). **یادگارهای یزد**، یزد: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی و خانه کتاب یزد.
- _____(۱۳۴۰). **جامع‌الخیرات**، با همکاری محمدتقی دانش‌پژوه، تهران: انتشارات فرهنگ ایران زمین.
- پاپلی یزدی، محمدحسین و سقایی، مهدی(۱۳۸۶). **گردشگری، ماهیت و مفاهیم**، تهران: سمت.
- پازوکی، ناصر(۱۳۷۶). **استحکامات دفاعی در ایران در دوره اسلامی**، تهران: پژوهشگاه سازمان میراث فرهنگی.
- حبیبی، محسن و مقصودی، ملیحه(۱۳۸۱). **مرمت شهری**، تهران: دانشگاه تهران.
- رضوانی، محمدرضا(۱۳۸۳). **مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی توسعه روستایی در ایران**، تهران: قومس.
- رضوانی، علی‌اصغر(۱۳۷۴). **جغرافیا و صنعت توریسم**، تهران: دانشگاه پیام نور.
- زرگر، اکبر(۱۳۸۴). **درآمدی بر شناخت معماری روستایی ایران**، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ریاحی‌مقدم، ساشا(۱۳۸۵). **مطالعه و مستندسازی بافت فرهنگی، تاریخی روستای سریزد**، یزد: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و آرشیو پایگاه پژوهشی میراث فرهنگی شهر تاریخی مهریز.
- _____(۱۳۸۷). شناسایی، طرح مرمت و ساماندهی بافت روستای سریزد، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر اصفهان، دانشکده مرمت.
- سرتیپی‌پور، محسن(۱۳۸۸). **آسیب‌شناسی معماری روستایی، به‌سوی سکونت‌گاه مطلوب**، تهران: شهیدی.
- طرب‌نائینی، محمدجعفربن‌محمد(۱۳۵۳). **جامع جعفری**، تهران: انجمن آثار ملی.
- قلمسیاه، اکبر(۱۳۷۳). **یزد در سفرنامه‌ها**، به‌تصحیح ایرج افشار، یزد: مؤسسه انتشارات یزد.
- قادری، زاهد(۱۳۸۳). **اصول برنامه‌ریزی توسعه پایدار گردشگری روستایی**، تهران: سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌ها.
- کاتب، احمدبن‌حسین‌بن‌علی(۱۳۵۷). **تاریخ جدید یزد**، به‌کوشش ایرج افشار، تهران: امیرکبیر.
- کارگر، بهمن(۱۳۸۶)، **توسعه شهرنشینی و صنعت گردشگری در ایران(از مفهوم تا راهکار)**، تهران: سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- کیانی، محمدیوسف و کلایس، ولفرام(۱۳۷۳). **کاروانسراهای ایران**، تهران: سازمان میراث فرهنگی.
- مستوفی بافقی، محمد(۱۳۸۵). **جامع مفیدی**، به‌کوشش ایرج افشار، تهران: اساطیر.
- مسرت، حسین(۱۳۷۴). **یزد یادگار تاریخ**، یزد: انجمن کتابخانه‌های عمومی اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی استان یزد.

- Ennis, F. (2003), **Infrastructure Provision and the Negotiating Process (Urban and Regional Planning and Development Series)**, Ashgate Pub Ltd, England.
- Fleischer, A. and Tchetchik, A. (2005), **Does rural tourism benefit from agriculture? Tourism Management**, Volume 26, Issue 4, 493-501.
- Gartner, W. (1996), **Tourism Development: Principles, Processes, and Policies (Hospitality, Travel & Tourism)**, NewYork, John Wiley & sons Inc.
- Gilg, A. (1988), **Rural Recreation and Tourism**, London.
- Hall, P.and Tewdwr-Jones, M. (2010), **Urban and Regional Planning**, Fifth Edition, Routledge,U.K.
- Icomos (1999), *International Culture Tourism Charter - Managing Tourism at Places of Heritage Significance*, Mexico. Available: http://www.icomos.org/tourism/charter.html.
- Oppmann, M. (1996), **Rural Tourism in Southern Germany, Annals of Tourism Research**, Volume 23, Issue 1, 86–102.
- Tribe, J. (1997), **Corporate Strategy for Tourism (Tourism and Hospitality Manage)**, International Thomson Business Press,U.K.

Received: 2011/12/31
Accepted: 2012/11/26

Organizing and Revitalizing the Cultural Landscape of the Historical Village Sar-Yazd

Sasha Riahi Moghaddam*

Abstract

Sar-Yazd village is strategically situated near to the ancient road of Yazd-Kerman. It is a small village of almost 500 populations and is located at a distance of 20km from the southern part of the city of Yazd. In this paper an attempt is made to foreground the historical and cultural landscape of Sar-Yazd. This article is divided into three sections. First, the historical and morphological development of Sar-Yazd is illustrated. The significance of water resources, natural setting as well as socio-economic characteristics are highlighted. Second, various factors associated with the significance of Sar-Yazd are characterized. These are architectural, cultural and natural values as well as local traditions and lifestyle. Finally, the intervention theory and policy is discussed. This is then followed by strategic suggestions, which are concentrated mainly on four major cultural, historical and natural axes of Sar-Yazd. It is assumed that by conservation and improvement of these key morphological structures and other less tangible values, the cultural and living landscape of Sar-Yazd will be well-maintained and empowered .The results of article shows In the comprehensive conservation on village of Saryazd, With emphasis on ability of cultural, historical and natural Prosperity can be restored to different parts and Physical and social life improve it.

Key words: historical fabrics, cultural landscape, rural tourism, conservation, Sar-Yazd

* M.A. ,Faculty of Restoration, Art University of Isfahan, Isfahan, Iran. sasha_riahi@yahoo.com